

Эсэ
“Сцежкі памяці майго дзядулі”

Аўтар: Бараноўская Ірына
Віктараўна,
вучаніца 11 класа,
дзяржаўнай установы адукацыі
“Ельская раённая гімназія”

Больш за семдзсят пяць гадоў аддзяляюць нас ад тых суровых і хвалюючых дзён, калі беларуская зямля была вызвалена ад нямецка-фашысцкага нашэсця. Больш за семдзсят пяць гадоў не сціхае пякучы боль у сэрцах нашых ветэранаў. Не, гэта не проста словы. Гэта менавіта так.

Мне вельмі хочацца расказаць пра свайго слаўнага дзядулю Міхаіла Якаўлевіча Гарашчука. Ён з першага і да апошняга дня быў на фронце. Хапіла ўсяго на яго долю: быў паранены не адзін раз, даводзілася адступаць і наступаць, быць халодным і галодным. Але застаўся жыць.

Скончылася вайна, вярнуўся дадому, а тут яшчэ адно гора: бацькі яго і дачка загінулі ў Азарыцкім канцлагеры. Думаў ён, што гэтая апошняя рана звядзе яго ў магілу. Але не... Раны паступова загаіліся, але сэрца памятае і жахі вайны, і тых, хто загінуў...

Не любіць дзядуля ўслых успамінаць пра вайну, не любіць расказваць. Колькі б яго ні прасіў, а ён адно: “Не магу. Адразу перад вачамі паўстаюць маладыя хлопцы, якія сядзелі ў акопе, жартавалі, смяяліся, а потым усе, як адзін, засталіся там назаўсёды”. І адразу твар яго становіцца суровым, замкнёным, і цэлы дзень да яго нельга падступіцца. Мы і не надакучаем яму: бабуля прывучыла нас не трывожыць дзядулю. Яна казалі: “Не чапайце, не напамінайце пра вайну, ён каторы раз праходзіць сцежкамі памяці.”

Нас, унукаў, гэта заўсёды здзіўляла: як гэта праходзіць сцежкамі памяці? Разуменне гэтых слоў прыйшло пазней.

Дзядуля святкаваў свой дзень нараджэння два разы на год. Мы зайздросцілі яму і дапытваліся, чаму гэта ў нас адзін дзень нараджэння, а ў яго два. Толькі калі я падрасла, то зразумела, што другі дзень нараджэння ў яго незвычайны: ён не радаваўся, не весяліўся, адзначаў заўсёды адзін. Вып’е чарку гарэлкі, другую паставіць на стол і пакладзе кавалачак хлеба. Доўга стаіць чарка, і ніхто да яе не дакранаецца. А дзед сядзіць такі пануры і задумены, не зварухнецца, не скажа ні слова, а ўсё думае і думае... А бабуля гаворыць: “Пайшоў зноў па сваіх сцежках памяці, не займайце яго”.

І вось аднойчы я не вытрымала, падышла да дзядулі, кранула яго за плячо і папрасіла: “Дзядулька, а раскажы мне, пра што ты думаеш. Можа, лягчэй табе будзе. Я зразумею цябе”. Ён доўга глядзеў на мяне і вагаўся: расказаць ці не? Потым сказаў: “Сядай”.

І пачула я ад свайго дзядулі такую гісторыю: “Быў жорсткі, бязлітасны бой. Было ўжо праліта шмат крыві. Безупынку наступалі немцы, і нашым часцям давялося адступаць. Адступаючы, я не заўважыў, як уваліўся ў глыбокую варонку, пакінутую снарадам. У варонцы ляжаў паранены палкоўнік. Ён з надзеяй зірнуў на мяне і слабым голасам сказаў: “Дапамажы мне, салдат... Вынясі мяне... Атрымаеш “Зорку”...”

Я тады неяк і не падумаў пра ўзнагароду, мне проста шкада яго стала. Ледзь выбраўся з гэтай яміны, узваліў на сябе палкоўніка і пацягнуў да акопа. Не паспеў прапаўзці і пяці метраў, як пачуўся выбух. Нас прываліла зямлэй, нельга паварушыцца, нельга паўзці далей. І толькі адчуваю, што кроў струменем бяжыць у мяне па твары. Адна толькі думка: хто паранены? Ён ці я? Неяк удалося мне вызваліцца з зямлі і дапаўзці да акопа. Толькі там я ўбачыў, што палкоўнік мёртвы. Уся спіна яго была пасечана асколкамі. Пахавалі яго там, а я запамніў, адкуль ён, дзень яго нараджэння і як яго завуць. Аказваецца, што не я яго выратаваў, а ён мяне.

Пасля вайны я ездзіў да яго на Радзіму, шукаў сваякоў. Але нікога не знайшоў: усіх расстралялі немцы. І ведаеш, унучка, мне ўжо дзевяноста гадоў, а я да самай сваёй смерці буду памятаць, каму абавязаны жыццём. Сёння я святкую дзень нараджэння яго, палкоўніка. Ён жа быў зусім малады, і застаўся маладым у маіх успамінах. Я не атрымаў “Зорку”, я атрымаў жыццё.

Шмат гора прынесла вайна. Маці не дачакаліся сваіх сыноў, дзеці страцілі бацькоў. Але аб тых, хто загінуў, хто аддаў жыццё за нашу родную зямлю, забываць нельга. Ведай, унучка, мінулае – гэта шлях у будучыню, і трэба, каб заўсёды была ў нашых сэрцах памяць аб кожным чацвёртым.

Вось і цяпер, я табе раскажваю і адчуваю, як бяжыць у мяне па твары струменьчык крыві, яго крыві, палкоўніка. І таму я святкую яго дзень нараджэння, яму б яшчэ жыць ды жыць”.

Дзядуля змоўк, а я сядзела і не магла паварушыцца. Я баялася яму перашкодзіць успамінаць, пабыць разам з тымі людзьмі, з якімі ён ваяваў. Я зразумела адно: той боль, тыя раны не загояцца ніколі, да самай смерці будуць пячы і балець, а слёз, каб выплакаць іх, няма.

Часта ўспамінаю радкі з верша Яўгеніі Янішчыц “Дзед”:

Ён прайшоў агонь і вецер,
І зямлю прайшоў наскрозь.
І жыве мой дзед на свеце,
Дзед, які не любіць слёз.
І куфаечка салдацкая
На худых яго плячах...

Не забывае мой дзядуля палкоўніка, а цяпер не забуду яго і я. Назаўсёды застануцца ў памяці маёй словы дзеда: “Мінулае – гэта шлях у будучыню”.

Я памятаю, што добрыя ўчынкі робяць чалавека чалавекам, боскай істотай, якая гатова дзеля людзей аддаць і сваё жыццё. Гэта тыя ўчынкі, якія дапамагаюць нам быць шчаслівымі, жыць у мірнай краіне!